

Rewitalizacja: nowe spojrzenie

Jarosław Ogródowski

Węgrów, 6 kwietnia 2016 r.

O mnie:

Jarosław Ogrodowski

– ekspert w zakresie rewitalizacji i partycypacji społecznej; w latach 2014-15 pracował w Biurze ds. Rewitalizacji i Rozwoju Zabudowy Miasta w Urzędzie Miasta Łodzi, gdzie zajmował się m.in. tworzeniem Założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji Łodzi 2020+ i Gminnego Programu Rewitalizacji Łodzi 2020+; współprowadził Projekt Pilotażowy w zakresie rewitalizacji realizowany przez Urząd Miasta Łodzi na zlecenie Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju.

Program szkolenia:

- Blok 1: Ogólnie o rewitalizacji
- Blok 2: Diagnoza stanu gminy - wyznaczenie obszarów zdegradowanego i rewitalizacji
- Blok 3: Program rewitalizacji krok po kroku
- Blok 4: Partycypacja społeczna w rewitalizacji

Ogólnie o rewitalizacji

Ustawa o rewitalizacji

- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji w art. 2 ust 1 wprowadza **definicję rewitalizacji:**

„Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.”

Rewitalizacja w Umowie Partnerstwa

- *Rewitalizacja* mieści się w obszarze wsparcia: „**Spójność społeczna i aktywność zawodowa**”.
- „**Kompleksowa rewitalizacja**” to kierunek działania podporządkowany celowi „**Włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane**”.

Obszar wsparcia:
**Spójność społeczna
i aktywność zawodowa**

Cel: **Włączenie społeczności
zamieszkujących obszary
peryferyjne i zdegradowane**

Kierunek działania:
Kompleksowa rewitalizacja

**Diagnoza stanu naszej gminy -
wyznaczenie obszarów
zdegradowanego i rewitalizacji**

Co to jest diagnoza? Jaki jest jej cel?

DIAGNOZA – to ocena stanu „zdrowia” jakiejś złożonej całości, dokonywana za pomocą badań, dla ustalenia odpowiedniej „terapii” – dobrania jak najwłaściwszych działań naprawczych.

- Celem diagnozy jest więc także wskazanie chorych obszarów.
- W naszym przypadku diagnoza posłuży wyznaczeniu w mieście granic (delimitacji) **obszaru zdegradowanego**.
- Całość lub część wyznaczonego obszaru zdegradowanego będzie następnie wyznaczona jako **obszar rewitalizacji**.
- Tak więc trafna diagnoza jest niezbędnym warunkiem wstępnym udanej rewitalizacji. **NIE MOŻNA rozpocząć rewitalizacji bez uprzedniego przeprowadzenia diagnozy.**

Co to jest *obszar zdegradowany*?

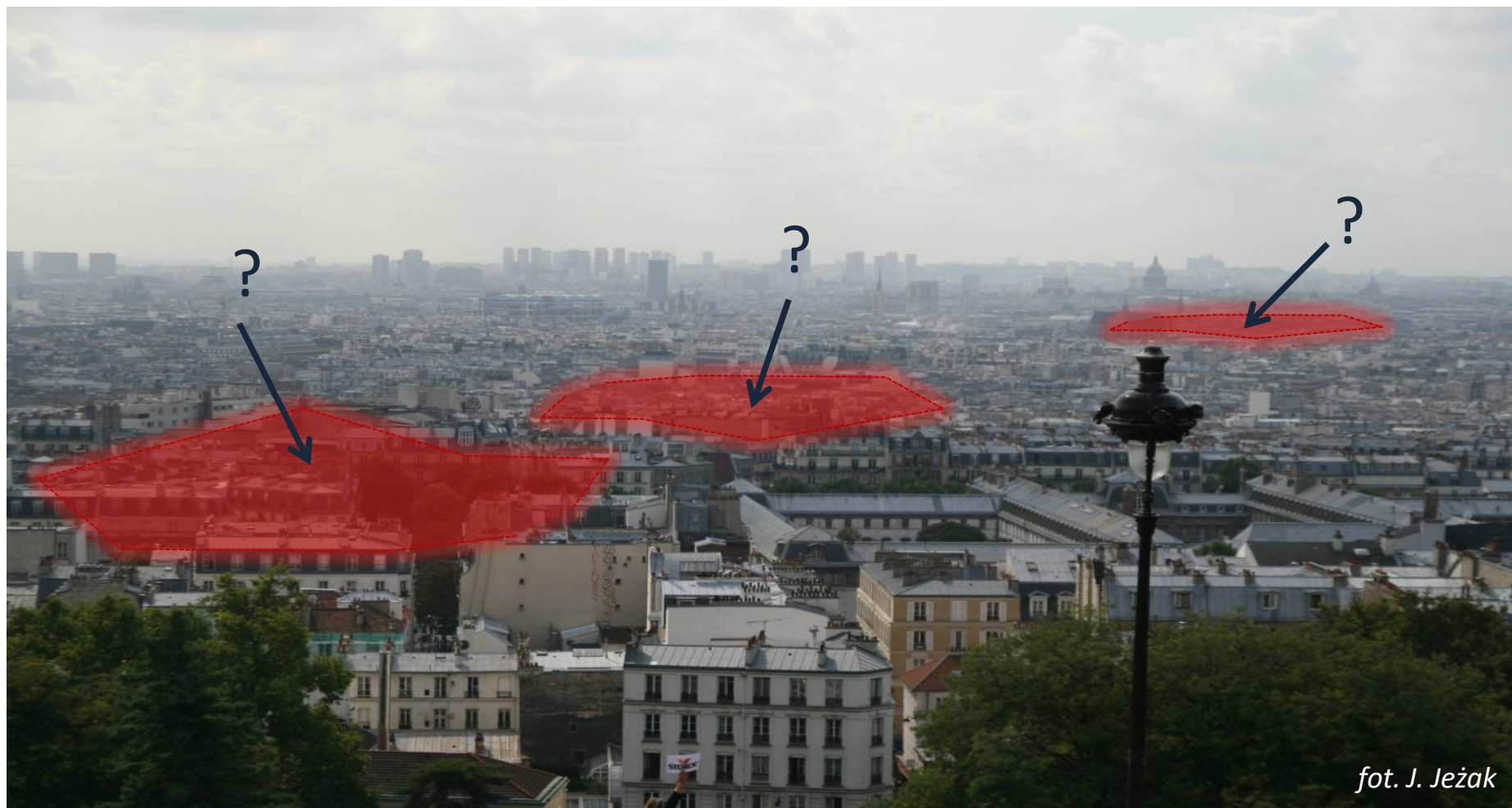
- **Obszar zdegradowany** – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale i wiejskich. Może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, s. 7.

- Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (...), można wyznaczyć jako **obszar zdegradowany** w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:
 - 1) gospodarczych (...) lub
 - 2) środowiskowych (...), lub
 - 3) przestrzenno-funkcjonalnych, lub
 - 4) technicznych (...).

Ustawa o rewitalizacji, art. 9. ust. 1.:

Jak odnaleźć obszary kryzysowe, przestrzenie ulegające degradacji, w tak złożonym organizmie, jakim jest miasto?

fot. J. Jeżak

Diagnoza: gromadzenie i interpretowanie danych

*Badając pacjenta wykaż cierpliwość.
Niczego nie uznawaj za przypadkowe.
Niczego nie pomijaj. Weź pod rozwagę
objawy wzajemnie sprzeczne.
Nie spiesz się z wyciąganiem wniosków.*
Hipokrates

Aby powstała rzetelna diagnoza, trzeba wykonać dość złożoną procedurę:

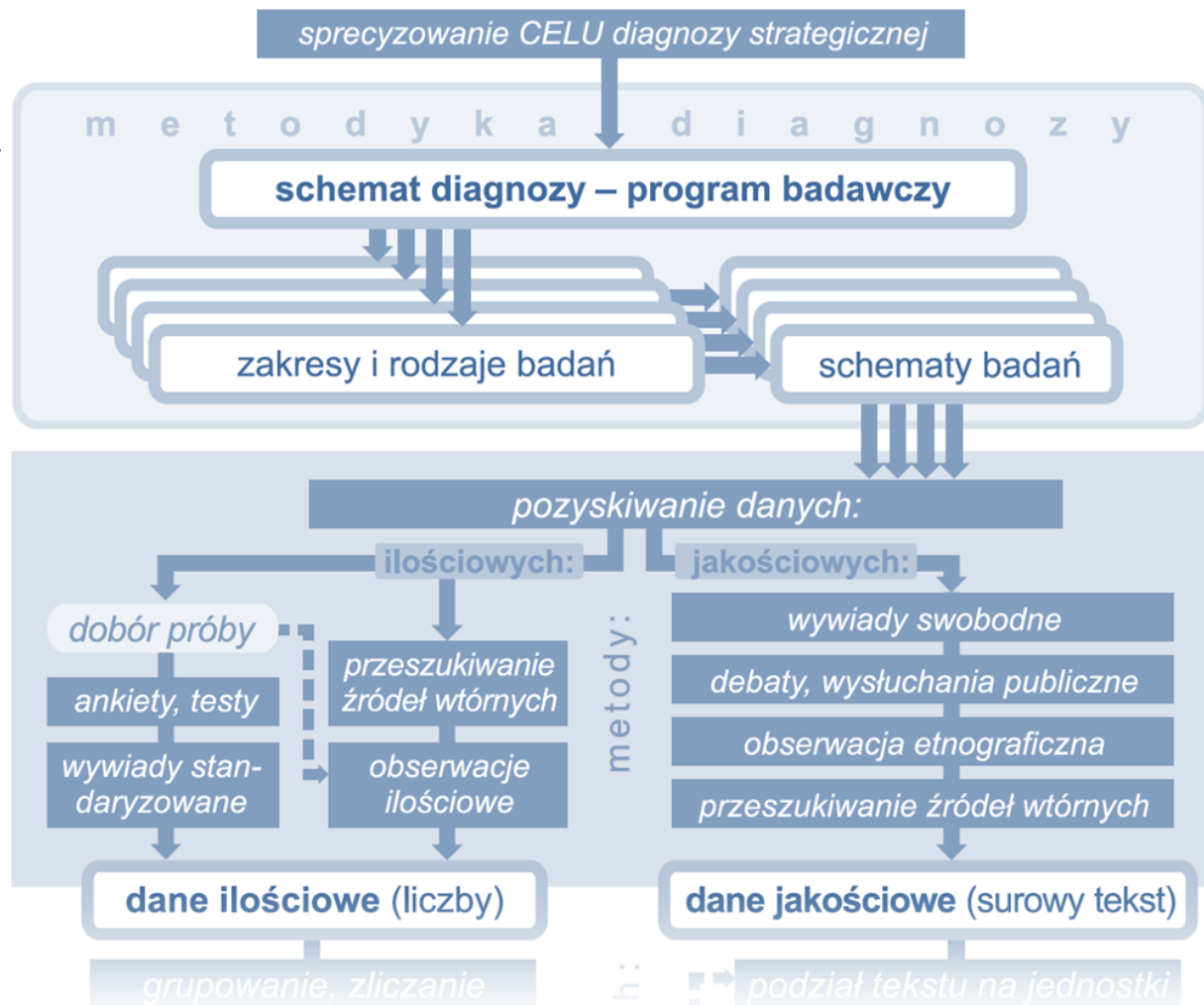
- ułożyć odpowiedni program badawczy, a w jego ramach zaplanować rodzaje i zakresy poszczególnych badań,
- zgromadzić odpowiednie dane jakościowe i ilościowe,
- zgromadzone dane wstępnie przetworzyć:
 - ilościowe – pogrupować i zliczyć,
 - jakościowe – zakodować i zrepresentować,
- dokonać analizy poszczególnych rodzajów danych właściwymi dla nich metodami a otrzymane wyniki – zinterpretować.
- Z kolei otrzymane interpretacje najróżniejszych rodzajów trzeba teraz scalić, uporządkować i wyciągnąć z nich wnioski strategiczne.

Diagnoza: gromadzenie i interpretowanie danych

- Oto ogólny schemat dokonywania diagnozy strategicznej miasta lub gminy dzieli się na cztery etapy:

- (1) tworzenie programu badawczego
- (2) zbieranie danych,
- (3) opracowywanie danych,
- (4) raport diagnostyczny.

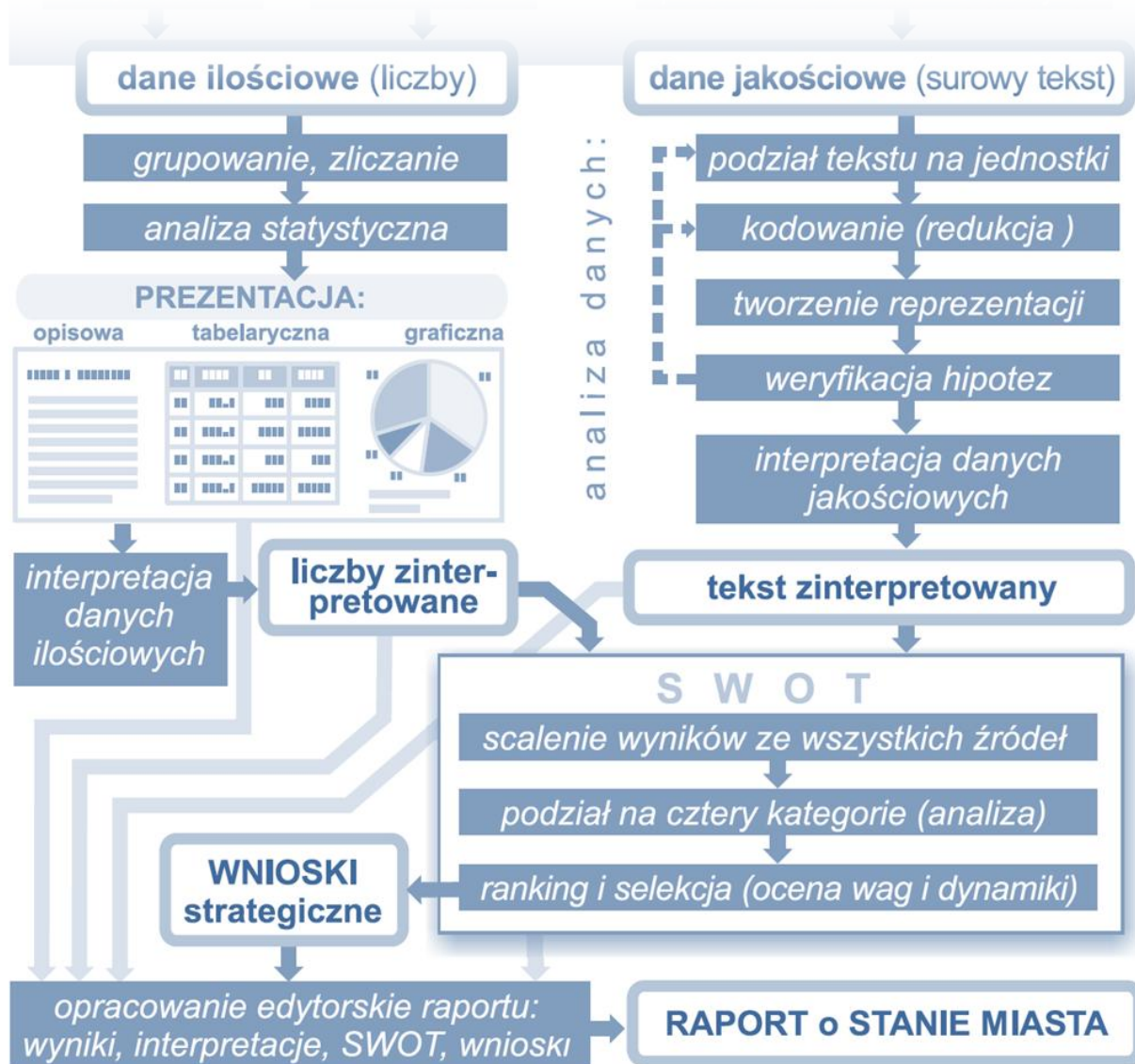
- Schemat ten ma też zastosowanie do diagnozy dla celów rewitalizacji.**

[Ciąg dalszy na następnym slajdzie]

[Ciąg dalszy z poprzedniego slajdu]

- W diagnozie rewitalizacyjnej z reguły dominująca część danych ilościowych powinna być zobrazowana poprzez pokazanie na kartogramie ich dystrybucji przestrzennej.
- Ich przetwarzanie i obrazowanie (tworzenie mapy, kartogramu lub kartodiagramu) wymaga współpracy jednostek w urzędzie miasta oraz innych dysponentów danych.

Diagnoza: gromadzenie i interpretowanie danych

BADANIA ILOŚCIOWE mają dostarczyć nam wiedzy w postaci liczb: ile wynosi miara badanego zjawiska, ile jest obiektów danego rodzaju, ile wynosi pomiar danej wielkości, ile osób funkcjonuje lub myśli w określony sposób.

Wśród badań tego rodzaju mamy zarówno metody *eksploracyjne* (badające ilościowo stan istniejący), jak i *eksperymentalne* (polegające na skonstruowaniu sztucznej sytuacji badawczej). Oto przykładowe rodzaje badań ilościowych.

- **Przeszukiwanie i analiza źródeł wtórnych** (*secondary data analysis – SDA*); polega na poszukiwaniu informacji, które już istnieją w postaci zgromadzonych zbiorów danych (lub po prostu danych rozproszonych). Podstawowym źródłem jest oczywiście zasób danych gromadzonych przez samą administrację gminną dla celów sprawozdawczych. Innym wielkim źródłem jest statystyka publiczna. Jeszcze innym – zbiory danych gromadzonych przez najróżniejsze niesamorządowe instytucje publiczne. Zaletą takiego badania jest szybkość i niski koszt. Wadą jest z kolei to, że dostępne w *źródłach wtórnych* dane bardzo rzadko ściśle odpowiadają sformułowanemu przez nas problemowi diagnostycznemu.

Diagnoza: gromadzenie i interpretowanie danych

- **Badania kwestionariuszowe** (ankiety, wywiady, testy) to badania społeczne polegające na zasięgnięciu opinii ludzi (respondentów), wyrażonej jako odpowiedzi na pytania zebrane w kwestionariuszu; kwestionariusz służy temu, by następnie te opinie można było w prosty sposób grupować i zliczać, a więc – wyrazić ilościowo. Oto typowe rodzaje badań kwestionariuszowych:
 - **a n k i e t a** to badanie polegające na dostarczeniu wielu respondentom takiego samego kwestionariusza pytań z prośbą o udzielenie odpowiedzi;
 - **w y w i a d k w e s t i o n a r i u s z o w y** (standaryzowany) polega na przepytывaniu przez badacza kolejnych respondentów według jednolitego kwestionariusza pytań;
 - **t e s t** to ilościowa ocena zjawiska bezpośrednio nieobserwowalnego poprzez zliczenie reprezentującego je zjawiska obserwowalnego; częstym przedmiotem testów są rozwiązania dopiero projektowane; ich przyszłego funkcjonowania nie możemy zaobserwować bezpośrednio, ale możemy poddać ocenie różne warianty jego koncepcji.

Diagnoza: gromadzenie i interpretowanie danych

- **Obserwacje ilościowe**, to trzeci rodzaj badań ilościowych, którego będziemy obszernie używać w diagnozach strategicznych. Polegają one na obserwacji lokalnej rzeczywistości i ilościowym odnotowywaniu zaobserwowanych obiektów danego rodzaju lub liczności wystąpień danego zjawiska.
 - Typowym przykładem będą badania ruchu polegające na zliczaniu z natury pojazdów przejeżdżających danym odcinkiem drogi w określonej jednostce czasu.
 - Innym przykładem będą badania korzystania z przestrzeni publicznej polegające na obserwowaniu i zliczaniu użytkowników tej przestrzeni, korzystających z niej w określonej jednostce czasu w określony sposób.
 - Jeszcze innym rodzajem obserwacji ilościowej będzie obserwowanie i zliczanie określonych zachowań w przestrzeni wirtualnej Internetu (np. intensywności czytania i komentowania określonych treści w Internecie, jako miara społecznego odczucia ważności tych treści).

Diagnoza: gromadzenie i interpretowanie danych

BADANIA JAKOŚCIOWE – zamiast szukać odpowiedzi na pytanie: „ile?” – próbują uzyskać odpowiedź na pytania w rodzaju: „jak?” „dlaczego?”

W potocznej opinii tego typu badania uchodzą za mniej obiektywne od badań ilościowych. Tymczasem po prostu dostarczają one danych innego rodzaju. Jeśli chodzi o sferę społeczną, można w pewnym uproszczeniu stwierdzić, że podczas gdy badania ilościowe dostarczały wiedzy precyzyjniejszej, badania jakościowe dostarczają wiedzy trafniejszej merytorycznie (choć wyrażonej mniej precyzyjnie).

- Bardzo często też badania jakościowe muszą po prostu utorować drogę badaniom ilościowym. Oto przykład:
 - aby stwierdzić rzetelnie, i l u mieszkańców ma w naszym mieście poczucie bezpieczeństwa, trzeba najpierw możliwie bezstronnie zbadać, j a k i stan bezpieczeństwa publicznego ludzie uważają za wystarczający tu i teraz. Inaczej nasza ankieta będzie pytała o „nie-wiadomo-dokładnie-co”.

Diagnoza: gromadzenie i interpretowanie danych

Oto podstawowe rodzaje badań jakościowych, stosowanych do diagnozy:

- **Przeszukiwanie i analiza źródeł wtórnych**; podobnie, jak w badaniach ilościowych, ważnym sposobem pozyskiwania informacji jakościowej jest przeszukiwanie istniejących źródeł informacji.
 - *Przykładowo: ważnym źródłem wiedzy o społecznie odczuwanym wizerunku danej dzielnicy są archiwa mediów zorientowanych na sprawy lokalne.*
- **Wywiady swobodne** (w odróżnieniu od *kwestionariuszowych*) to badania polegające na poznawaniu opinii respondentów w bezpośredniej rozmowie badacza z respondentem, bez kwestionariusza pytań, ani założonego scenariusza, jedynie z zadaniem tematem.
 - Z uwagi na liczbę uczestników rozmowy możemy wyróżnić wywiady: indywidualne (np. indywidualny wywiad pogłębiony IDI), grupowe (np. wywiady zogniskowane – tzw. fokusowe) i panelowe (w układzie jeden respondent – kilku badaczy lub jeden badacz – kilku respondentów).
 - Z uwagi na stopień standaryzacji możemy wyróżnić wywiady: swobodne (minimalnie ukierunkowane), ukierunkowane (z dyspozycją ogólną) oraz ze standaryzowaną listą poszukiwanych informacji (lecz nie – dokładnych pytań).

Diagnoza: gromadzenie i interpretowanie danych

- **Wysłuchania publiczne** to szczególna forma zbierania informacji jakościowej, typowa dla procedur demokracji lokalnej (a prawie nie stosowana w badaniach naukowych). *Wysłuchanie publiczne* polega otwartym, (ogłoszonym zawczasu) spotkaniu przedstawiciela władz lokalnych z mieszkańcami, podczas którego mieszkańcy mogą przedstawić swą opinię na zadany z góry temat. Wysłuchanie jest z reguły prowadzone przez neutralnego moderatora udzielającego głosu, wypowiadają się tylko mieszkańcy (czas wypowiedzi jest limitowany), zaś rola przedstawiciela władz jest ograniczona do wysłuchania mieszkańców, bez prawa polemizowania z nimi, czy udzielania odpowiedzi.
- **Debaty publiczne**, to kolejne cenne źródło informacji jakościowej, typowe dla lokalnych procedur demokratycznych. Inicjowanie debat tematycznych i odnotowywanie (jakościowe) poruszanych na nich treści jest cennym źródłem informacji jakościowej.

Diagnoza: gromadzenie i interpretowanie danych

- Rodzajów danych i metod ich gromadzenia jest wiele.
- Podstawą decyzji o wyborze konkretnych danych i zastosowanych metodach ich pozyskania powinna być **ocena potrzebnej szczegółowości diagnozy** i potwierdzenia intensywności negatywnych zjawisk w różnych materiałach.

ażdy gminny program rewitalizacji powinien być poprzedzony diagnozą, która będzie dopasowana

Obszar zdegradowany: jak go wyznaczać?

Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) **gospodarczych** – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- 2) **środowiskowych** – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- 3) **przestrzenno-funkcjonalnych** – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- 4) **technicznych** – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

(Ustawa o rewitalizacji, art. 9. ust. 1.)

Obszar zdegradowany: jak go wyznaczyć?

Zacznijmy od wyznaczenia obszaru szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych.

1. Gdzie występuje „koncentracja negatywnych zjawisk społecznych”?

W szczególności tam, gdzie znaczne nasilenie tych zjawisk **nakłada się na siebie terytorialnie!**

Aby uznać obszar za *zdegradowany*, nie muszą na nim wystąpić wszystkie wymienione zjawiska. Ale...

UWAGA! zjawiska wymienione w art. 9 ust 1 ustawy nie są jedynymi, jakie można diagnozować, aby stwierdzić szczególną koncentrację problemów.

Obszar zdegradowany: jak go wyznaczyć?

Następnie stwierdzamy, czy na tym obszarze występuje co najmniej jedno z negatywnych zjawisk wymienionych w punktach 1, 2, 3 lub 4 ustępu 1 art. 9 ustawy o rewitalizacji.

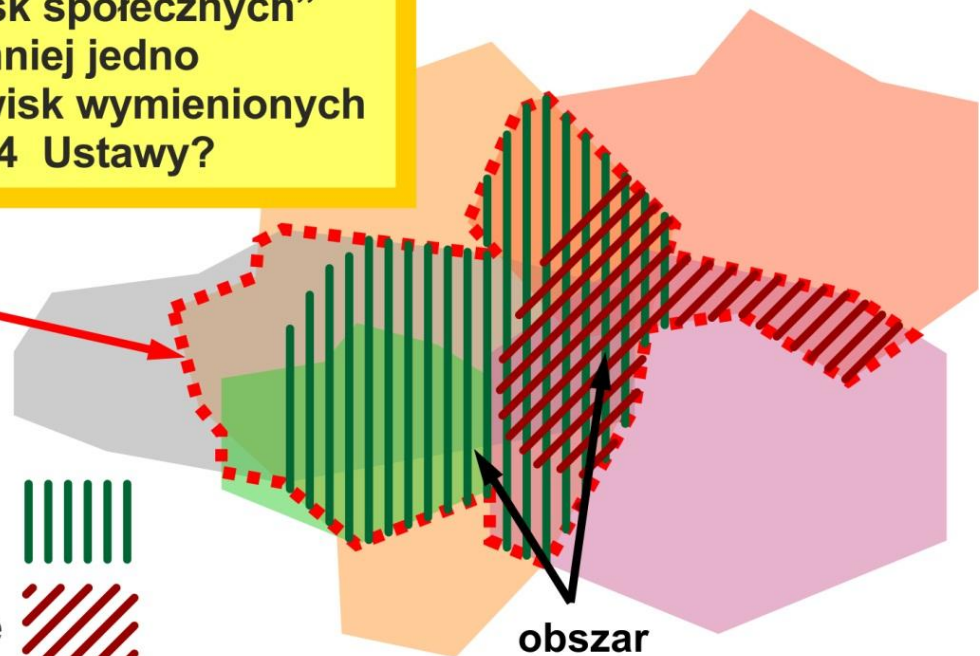
1. Czy na obszar „koncentracji negatywnych zjawisk społecznych” nakłada się co najmniej jedno z negatywnych zjawisk wymienionych w art. 9. ust 1 p. 1 - 4 Ustawy?

obszar koncentracji negatywnych zjawisk społecznych

Problemy techniczne

Problemy gospodarcze

obszar zdegradowany

Diagnostujemy obszar występowania bezrobocia:

- Wskaźnik stopy bezrobocia rejestrowanego jest w praktyce niewygodny do stosowania przy diagnozach rewitalizacyjnych.
 - *Stopa bezrobocia* to odsetek bezrobotnych wśród osób *aktywnych ekonomicznie* (a więc *pracujących i bezrobotnych* policzonych łącznie)
 - Tymczasem o ile danych o liczebności *bezrobotnych* dostarczy nam PUP, o tyle na ogół nie mamy skąd wziąć danych o liczebności *pracujących* na poziomie obrębu ewidencyjnego.
- Praktycznie dostępnym wskaźnikiem będzie odsetek bezrobotnych w populacji mieszkańców ogółem.
 - Dla wyliczenia go należy ustalić liczbę mieszkańców w poszczególnych obrębach ewidencyjnych.
 - Następnie do poszczególnych obrębów ewidencyjnych należy przypisać dane PUP o bezrobociu rejestrowanym wg adresów zamieszkania.
 - Podzielenie drugiej wielkości przez pierwszą da nam wskaźnik, o który nam chodzi.
- Jeszcze lepszym wskaźnikiem utrwalonego problemu bezrobocia może okazać się odsetek długotrwale bezrobotnych w populacji mieszkańców ogółem.

Diagnostujemy obszar występowania ubóstwa:

- Praktycznym sposobem identyfikowania terytorialnego rozkładu problemu ubóstwa jest zbadanie terytorialnego rozkładu adresów, pod którymi zamieszkują beneficjenci świadczeń pomocy społecznej. Diagnoza powinna uwzględnić co najmniej dla ostatniego zakończonego roku mapę pobierania:
 - zasiłku **stałego**,
 - zasiłku **okresowego**,
 - zasiłku **celowego**,
 - pomocy na **dożywianie dzieci**.
- Jeśli w praktyce ilość danych o wszystkich zasiłkach jest zbyt duża, warto skoncentrować się na dożywianiu dzieci.
- Można używać wskaźnika *ilości zasiłków na 1000 ludności*, ale lepszym wskaźnikiem jest *ilość osób w rodzinach pobierających zasiłki na 1000 ludności* (służby pomocy społecznej dysponują tym wskaźnikiem).
 - Rzecz w tym, że np. zasiłek stały jest wypłacany głównie osobom samotnym (1 zasiłek = 1 osoba uboga), a np. dożywianie dzieci trafia do wieloosobowych rodzin w których wszyscy członkowie rodziny spełniają kryteria ubóstwa.

Diagnostujemy obszar występowania wzmożonej przestępczości:

- Dla określenia terytorialnego rozkładu zjawiska przestępczości trzeba wziąć pod uwagę, że statystyki policyjne przypisują przestępstwa do miejsca ich popełnienia/wykrycia, a nie do miejsca zamieszkania sprawcy.
- Wobec tego często zdarza się, że obszar mający opinię „dzielnicy bandyckiej” w statystykach policyjnych jest... najbezpieczniejszą dzielnicą miasta.
 - Wynika to zarówno z faktycznie niższego poziomu niektórych przestępstw (np. przeciwko mieniu – często nie ma tam co ukraść), jak i z panującej w takich obszarach uwarunkowanej kulturowo niechęci do zgłaszania przestępstw na policję.
- Praktyczną podpowiedzią jest selektywne zbieranie danych o przestępczości: skupienie się tylko na dwóch kategoriach przestępstw:
 - na przemocy w rodzinie (lub ogólnej grupie przestępstw przeciwko rodzinie)
 - na pokątnym handlu alkoholem.
 - Za obszar problemowy można w praktyce uznać obszar współwystępowania obu tych kategorii przestępstw.

Diagnostujemy obszar występowania niskiego poziomu edukacji:

- Wskaźnikiem poziomu edukacji nie powinny być same uśrednione wyniki testów i egzaminów kończących poszczególne szczeble edukacji. W edukacji to tylko jeden z trzech obszarów wartych badania.
- Nie mniej ważnym – a z pewnego punktu widzenia ważniejszym – wskaźnikiem jest Edukacyjna Wartość Dodana (EWD) wypracowywana przez poszczególne szkoły. Ten wskaźnik często nie pokrywa się z wynikami egzaminów końcowych.
- Oprócz *średniej egzaminacyjnej* i EWD warto badać natężenie problemów wychowawczych w poszczególnych szkołach. Bynajmniej nie koreluje ono wprost z miarami edukacyjnymi. Od wskaźników statystycznych (które w tym przypadku będą bardzo zawodne), lepsze będą tu wskaźniki opisowe uzyskane drogą wywiadów.
- Należy zwrócić uwagę, że formalnie dotycząca szkół podstawowych i gimnazjów rejonizacja akurat w obszarach centralnych miast bardzo rzadko jest przestrzegana, i w praktyce – ze względu na wygodę dojazdu – do szkół w centrach chodzą często dzieci i młodzież z terenu całego miasta.

Diagnostujemy obszar występowania niskiego poziomu kapitału społecznego:

- Kapitał społeczny – sieć społecznych relacji zaufania, lojalności i solidarności – ma dwie zupełnie różne postacie:
 - Opisując relacje **wewnątrz** danej społeczności mówimy o **spajającym kapitale społecznym**.
 - Z kolei charakteryzując relacje tej społeczności ze światem **zewnętrznym** mówimy o tak zwanym **pomostowym kapitale społecznym**.
- Charakterystyczną cechą obszarów zdegradowanych jest najczęściej niski kapitał pomostowy. Natomiast obszary te charakteryzują się równolegle bardzo wysokim – zdecydowanie wyższym niż w innych dzielnicach – poziomem spajającego kapitału społecznego.
- Najwygodniejszą miarą deficytów kapitału pomostowego jest niższa, niż na pozostałym obszarze miasta frekwencja w wyborach i referendach.
- Pomocniczą miarą może być terytorialne nasilenie innych aktywności obywatelskich, np. ilość wniosków z danego obszaru złożonych do budżetu obywatelskiego, czy liczebność udziału w głosowaniu na te wnioski.

Diagnostujemy poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym:

- Dla zdiagnozowania niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym nie wystarczy zbadać uczestnictwo w kulturze instytucjonalnej (aktywnościach organizowanych przez gminne instytucje kultury); to tylko jeden z aspektów zagadnienia.
- Warto spróbować przeprowadzić badania społeczne sięgające do głębszej diagnozy faktycznego uczestnictwa w kulturze osób z poszczególnych środowisk zamieszkałych w różnych obszarach miasta.
 - Podstawową zalecaną grupą technik badawczych są tu techniki jakościowe: wywiady indywidualne i grupowe o różnej metodyce.
 - Dopiero na ich podstawie można skonstruować trafne narzędzia do badań ilościowych, które optymalnie powinny mieć formę wywiadów kwestionariuszowych, ale w braku takiej możliwości mogą także mieć formę ankiet (np. internetowych).
- Szczególnie ważne jest zdiagnozowanie, czy na badanych obszarach występują formy żywego uczestnictwa w kulturze, polegające nie na konsumowaniu kultury przygotowanej przez innych, ale na wnoszeniu własnego twórczego wkładu w szeroko rozumiane pole kultury (enklawy i nisze kulturowe, subkultury, kultury etniczne, mniejszościowe itp.).

Diagnostujemy, czy na obszarze koncentracji negatywnych zjawisk społecznych występują negatywne zjawiska gospodarcze.

W szczególności chodzi nam o takie negatywne zjawiska gospodarcze, jak:

- **niski stopień przedsiębiorczości:**
 - Na ogół nie możemy posłużyć się tu najprostszym wskaźnikiem *ilości podmiotów w bazie REGON na 10 tys. mieszkańców* z uwagi na brak agregacji danych na poziomie obrębu ewidencyjnego (a tym bardziej - jednostek urbanistycznych).
 - Praktyczne może okazać się sięgnięcie do metod pośrednich (np. porównanie wskaźnika rezygnowania przez firmy z wynajmu lokalu jako odsetka lokali użytkowych wynajętych ogółem, czy *badanie postawy przedsiębiorczej wśród uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych*).
- **słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw:** Praktyczne może okazać się tu sięgnięcie do metod obserwacyjnych i jakościowych:
 - wywiady z przedsiębiorcami,
 - zliczenie z natury czynnych lokali w których prowadzona jest działalność gospodarcza, obserwacja „z natury” kondycji lokalnego biznesu: stan informacji wizualnej i reklamy, stan wyposażenia lokali itd.).
 - koncentracja form działalności gospodarczej typowych dla obszarów koncentracji problemów społecznych, w tym przede wszystkim – lombardów, firm udzielających pożyczek-chwilówek oraz firm prowadzących zakłady losowe.

Diagnostujemy, czy na obszarze koncentracji negatywnych zjawisk społecznych występują negatywne zjawiska środowiskowe:

W szczególności chodzi nam o takie negatywne zjawiska środowiskowe, jak:

- **przekroczenia standardów jakości środowiska,**
 - w tym w szczególności należy uwzględniać przekroczenie dopuszczalnych norm hałasu, zarówno komunikacyjnego, jak i przemysłowego, zmierzonego zarówno w porze nocnej, jak i za dnia; wskaźnikiem będzie przekroczenie norm.
 - niedobór terenów zielonych, szczególnie w aspekcie polityki dostosowania do zmian klimatycznych (zacienione tereny śródmiejskie umożliwiające wypoczynek podczas upałów, z dostępem do wody). Wskaźnikiem może być średnia powierzchnia zieleni urządzonej na 1000 mieszkańców, lub odsetek powierzchni obszaru, z którego czas dojścia piechotą do najbliższego parku przekracza 10 min.
- **obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.**
 - Wskaźnikiem będzie tu przekroczenie właściwych norm przewidzianych prawem. Zdiagnozowanie takiego zjawiska automatycznie stwarza obowiązek zaplanowania następnie w GPR przywrócenia stanu środowiska do właściwych norm.

Diagnostujemy, czy na obszarze koncentracji negatywnych zjawisk społecznych występują negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne i techniczne:

W szczególności chodzi nam o takie negatywne zjawiska środowiskowe, jak:

1) przestrzenno-funkcjonalne:

- niewystarczające wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny,
- brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość,
- niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru,
- niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakości terenów publicznych.

2) techniczne:

- w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym,
- niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Obszar rewitalizacji – zasada koncentracji!

Obszar rewitalizacji – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym nieposiadające wspólnych granic, ale nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkanym przez więcej niż 30% jej mieszkańców.

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, s. 7.

Program rewitalizacji krok po kroku

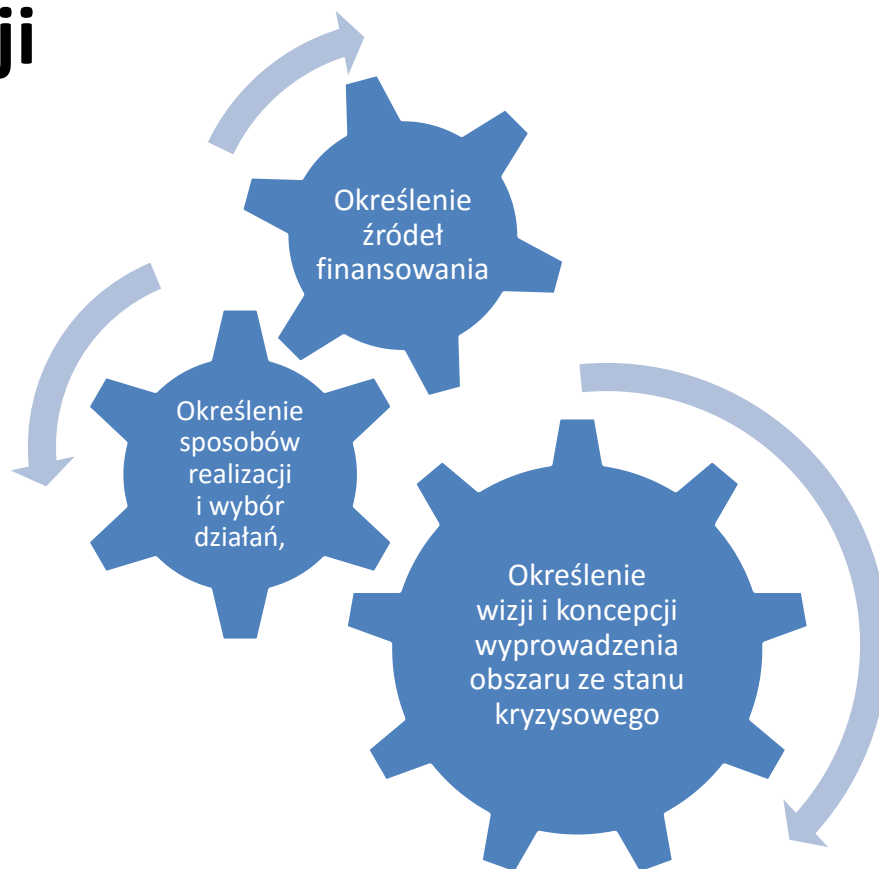
Program rewitalizacji – jego główne cechy

PROGRAM REWITALIZACJI powinien:

- koncentrować się na najbardziej problemowych (zdegradowanych) obszarach,
- przedstawiać spójną wizję obszaru zdegradowanego po wyjściu z kryzysu wypracowaną przez samorząd i interesariuszy,
- zapewniać kompleksowość działań, koordynację i synergię działań w sferze infrastrukturalnej, społecznej, środowiskowej, efektywności energetycznej itd.,
- umożliwiać większe zaangażowanie organizacji pozarządowych i podmiotów bezpośrednio zainteresowanych w działania rewitalizacyjne.

Program rewitalizacji – zasady programowania

Równoległe procesy w programowaniu rewitalizacji

Program rewitalizacji – zasady programowania

- partnerskie (samorząd we współpracy z mieszkańcami, podmiotami społecznymi i gospodarczymi), strategiczne planowanie,
- skoordynowana realizacja,
- właściwy dobór interwencji „szytych na miarę” uwarunkowań i potrzeb obszaru i beneficjentów działań.

Program rewitalizacji jest uchwalonym przez samorząd lokalny wieloletnim programem działania w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej i technicznej, określającym rodzaj, zakres i etapy działań rewitalizacyjnych.

Program rewitalizacji krok po kroku

Pełna diagnoza problemów w skali miasta i uszczegółowiona dla obszaru rewitalizacji

Wizja rozwoju miasta i obszaru rewitalizacji po wyprowadzeniu z kryzysu

Zakres zadań i odpowiedzialność i poszczególnych podmiotów

Plan finansowy, harmonogram, przejrzysty system monitorowania i aktualizacji

Skuteczny system wdrożeniowy – dobra koordynacja, dostosowanie do skali działań

Partycypacja społeczna i wielopoziomowe partnerstwo
Powiązanie z innymi politykami gminy

Podstawy sporządzania programów rewitalizacji

- Krajowa Polityka Miejska wyznacza ramy pojęciowe i zasady programowania oraz prowadzenia działań rewitalizacyjnych.
- Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 wyznaczają reguły sporządzania **programów rewitalizacji** oraz korzystania ze środków unijnych dedykowanych rewitalizacji i działaniom bezpośrednio z nią powiązanym.
- Ustawa o rewitalizacji określa reguły sporządzania **gminnego programu rewitalizacji** oraz zestaw fakultatywnych narzędzi wspomagających prowadzenie działań rewitalizacyjnych, których zastosowanie jest możliwe, gdy **ustawowe**.

*Szczególny typ
programu rewitalizacji*

Programy rewitalizacji – okres przejściowy (do 31.12.2023)

Do końca 2023 r. obowiązuje okres przejściowy, w którym możliwe jest prowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych poprzez **trzy typy programów rewitalizacji** sporządzanych w oparciu o:

Ustawę o
rewitalizacji
i Wytyczne

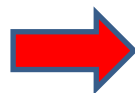
Gminny program rewitalizacji (GPR)

Tylko Wytyczne

Inny program rewitalizacji (np. LPR)

Tylko ustawę
o samorządzie
gminnym

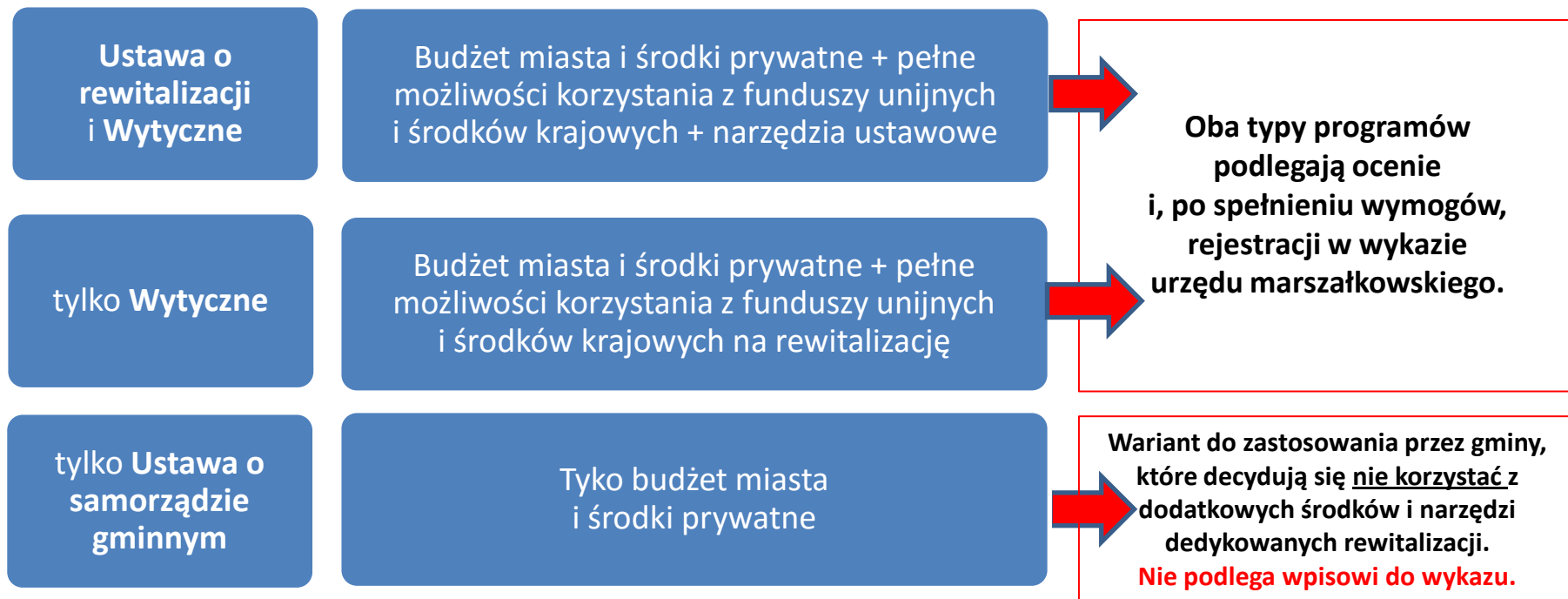
Program
rewitalizacji

Wariant możliwy teoretycznie do zastosowania przez gminy, które decydują się nie korzystać z dodatkowych środków i narzędzi dedykowanych rewitalizacji.

Programy rewitalizacji – okres przejściowy (do 31.12.2023)

Od przyjętego typu programu uzależnione jest korzystanie ze środków unijnych i krajowych (spełnienie wymogów Wytycznych) oraz narzędzi ustawowych (spełnienie dodatkowych wymogów ustawy o rewitalizacji).

Programy rewitalizacji – po okresie przejściowym (od 1.I. 2024 r.)

Od 1 stycznia 2024 r. jedyną podstawą realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w gminach będzie gminny program rewitalizacji przyjęty uchwałą rady gminy zgodnie z wymogami wskazanymi w ustawie z 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Fundamenty programowania rewitalizacji:

Zasada partnerstwa

Rewitalizacja to istotny element całościowej wizji rozwoju gminy.

Pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru rewitalizacji i występujących na nim problemów obejmuje kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe.

Konieczne jest ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych.

Narzędzia i zakres interwencji powinny zostać dopasowane do potrzeb i uwarunkowań obszaru rewitalizacji.

Niezbędna jest synchronizacja działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej.

Podstawą wdrożenia programu jest koordynacja działań, monitorowanie rezultatów i ewaluacja skuteczności oraz efektywności realizacji programu.

Cechy programu rewitalizacji

- **Kompletność.**

KOMENTARZ: Treść programu rewitalizacji powinna zawierać wszystkie minimalne elementy określone przez Wytyczne oraz (dla GPR) ustawę. Program powinien charakteryzować się wszystkimi poniższymi cechami.

- **Kompleksowość.**

KOMENTARZ: Program integruje działania finansowane z różnorodnych źródeł, nie pomija żadnego z potrzebnych aspektów (społecznego oraz gospodarczego lub przestrzenno-funkcjonalnego lub technicznego lub środowiskowego) związanego z obszarem i jego otoczeniem.

UWAGA: Nie są dopuszczalne inwestycje wybiórcze, nastawione na szybki wynik, celem jest strukturalna zmiana na obszarze rewitalizacji.

Skutkiem kompleksowości jest synergia projektów.

Cechy programu rewitalizacji

- **Koncentracja.**

KOMENTARZ: Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym nieposiadające wspólnych granic, ale nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkanym przez więcej niż 30% jej mieszkańców.

UWAGA 1: Skutkiem koncentracji jest określenie hierarchii potrzeb.

UWAGA 2: Przedsięwzięcia rewitalizacyjne mogą – warunkowo – wykraczać poza obszar rewitalizacji, jeśli realizują cele służące społeczności obszaru.

- **Realizacja zasady partnerstwa i partycypacja.**

KOMENTARZ: W pracach nad programem uczestniczą przedstawiciele wszystkich zainteresowanych środowisk, chociaż koordynacja spoczywa na samorządzie.

Program zawiera opis uspołecznienia jego powstawania.

UWAGA: Dojrzała rewitalizacja opiera się na dojrzałej partycypacji.

Cechy programu rewitalizacji

■ Komplementarność.

Komplementarność przestrzenna

- Wzajemne dopełnianie się działań w przestrzeni gminy
- Zapobieganie przenoszeniu problemów na inne tereny
- Ciągła analiza następstw podejmowanych decyzji dla polityki przestrzennej gminy

Komplementarność problemowa

- Wzajemne dopełnianie się działań sektorowych
- Parametryzacja pożądanego stanu, do którego osiągnięcia prowadzi realizacja programu
- Ocena spójności działań z efektami analiz na obszarze województwa

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

- Efektywny system zarządzania rewitalizacją
- Spójność działań i procedur
- Wypracowanie trwałych standardów

Komplementarność międzyokresowa

- Analiza dotychczasowych działań gminy, ocena skuteczności, osiągnięć i efektywności
- Wykorzystanie wniosków z dotychczasowych działań i ewaluacji

Komplementarność źródeł finansowania

- uzupełnianie i łączenie form wsparcia (EFRR, EFS, FS, publiczne środki krajowe)
- tworzenie warunków do włączenia środków prywatnych w finansowanie procesów rewitalizacji

Cechy programu rewitalizacji

Komplementarność przestrzenna:

- Wzajemne dopełnianie się działań w przestrzeni gminy

KOMENTARZ: należy dbać o komplementarność w skali makro (wpływ na studium i plany miejscowe) oraz w skali mikro (spójność miejsc miejskich – „mikroprzestrzeni znaczących”).

- Zapobieganie przenoszeniu problemów na inne tereny

KOMENTARZ: planowanie wysiedleń ludności z terenów rewitalizowanych jest wykluczone. Ale ważne jest też dbanie o to, aby mieszkańców nie rugowały z tego terenu czynniki ekonomiczne lub kulturowe (zapobieganie gentryfikacji). Ważna jest też analiza wpływu konkurencyjnego gospodarki w obszarze zrewitalizowanym na sąsiedztwo.

- Ciągła analiza następstw podejmowanych decyzji dla polityki przestrzennej gminy

KOMENTARZ: należy o tym pamiętać tworząc system ewaluacji GPR.

Cechy programu rewitalizacji

Komplementarność problemowa:

- Wzajemne dopełnianie się działań sektorowych

KOMENTARZ: kluczowe wydaje się realne dopełnianie się przez programy społeczno-gospodarcze i inwestycyjne, przy zachowaniu zasady, że to inwestycje służą celom społecznym, a nie działania społeczne – usprawiedliwieniu inwestycji.

- Parametryzacja pożądanego stanu, do którego osiągnięcia prowadzi realizacja programu

KOMENTARZ: w rewitalizacji trzeba szukać bardzo precyzyjnych opisów planowanych rezultatów (a nie tylko produktów) podejmowanych przedsięwzięć. Wskaźniki rezultatu są podstawą systemu ewaluacji.

- Ocena spójności działań z efektami analiz na obszarze województwa.

KOMENTARZ: Z uwagi na regionalny poziom finansowania trzeba monitorować i oceniać wpływ rewitalizacji na wskaźniki regionalne.

Cechy programu rewitalizacji

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna:

- Efektywny system zarządzania rewitalizacją

KOMENTARZ: Zalecany jest system „terytorialny” a nie „branżowy”.
Ważniejsza jest koordynacja wszystkich działań na danym podobszarze, niż – działań jakiegoś typu (np. inwestycyjne) na wszystkich podobszarach.

- Spójność działań i procedur

KOMENTARZ: należy na bieżąco monitorować, czy proceduralność działań nie podważa ich skuteczności; w miarę możliwości to procedury trzeba dostosowywać do wymogów skuteczności, a nie – skuteczność ograniczać do tego, na co pozwalają procedury.

- Wypracowanie trwałych standardów.

KOMENTARZ: zarządzanie rewitalizacją nie może być nieczytelne co do reguł i standardów. Czytelny i znany publicznie zestaw standardów (społecznych, technicznych, przestrzennych itd.) to podstawa!

Cechy programu rewitalizacji

Komplementarność międzyokresowa:

- Analiza dotychczasowych działań gminy, ocena skuteczności, osiągnięć i efektywności.
- Wykorzystanie wniosków z dotychczasowych działań i ewaluacji

KOMENTARZ:

- ze zrealizowanych etapów trzeba wyciągać szczerze wnioski (ewaluacja!).
- Efektywność oceniamy nie tylko na poziomie produktu (ile zł za jednostkę fizycznie wykonanego efektu), a przede wszystkim na poziomie rezultatów (ile faktycznej korzyści beneficjenta za jedną wydaną złotówkę)
- Kluczowa jest jednak ocena skuteczności (stopnia osiągnięcia zaplanowanych celów).

Cechy programu rewitalizacji

Komplementarność źródeł finansowania:

- uzupełnianie i łączenie form wsparcia (EFRR, EFS, FS, publiczne środki krajowe)

KOMENTARZ: gmina nie może ograniczać rewitalizacji tylko do tego, co da się sfinansować środkami zewnętrznymi. Budżet gminy to ważne źródło finansowania rewitalizacji.

- tworzenie warunków do włączenia środków prywatnych w finansowanie procesów rewitalizacji

KOMENTARZ: należy odważnie zaplanować skalę efektu dźwigni (ile środków prywatnych uruchomią odpowiednio zaplanowane środki publiczne. Warto taką (spodziewaną) kwotę wydatków prywatnych zaprognozować, a następnie monitorować ją w miarę możliwości.

Ustawa o rewitalizacji

- Z ustawy wynika więc, że podstawowym sposobem prowadzenia rewitalizacji jest uchwalenie **gminnego programu rewitalizacji**, a następnie – realizowanie go.
- Opis zasad tworzenia gminnego programu rewitalizacji zawiera przede wszystkim rozdział 4 ustawy, zatytułowany: „Gminny program rewitalizacji”
- Ustawa stwarza jednak (w art. 52) **istotny wyjątek**: do roku 2023 rewitalizację można realizować na podstawie innego niż GPR gminnego programu przyjętego uchwałą Rady Gminy.
- Pod pewnymi warunkami można także taki program przekształcić później w GPR.

Kiedy nie opracowujemy GPR...

- **Art. 52. 1.** Do dnia 31 grudnia 2023 r. dopuszcza się realizację przedsięwzięć wynikających z programu zawierającego działania służące wyprowadzeniu obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego, przyjmowanego uchwałą rady gminy, bez uchwalania gminnego programu rewitalizacji. W takim przypadku wyznaczenie w drodze uchwały obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, Strefy, a także uchwalenie miejscowego planu rewitalizacji nie jest dopuszczalne.

KOMENTARZ: do końca 2023 roku można więc realizować przedsięwzięcia rewitalizacyjne, o ile wynikają one z programu uchwalonego przez Radę gminy (innego niż GPR, np. LPR).
c.d.n...

Kiedy nie opracowujemy GPR...

c.d...

Program taki jednak musi zawierać działania służące wyprowadzeniu obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego. Wobec tego:

- po pierwsze: w programie takim musi być wskazany obszar który uważa się za zdegradowany (nie jest on jednak tożsamy z „obszarem zdegradowanym” w rozumieniu ustawy, bo był wyznaczony w innym trybie).
- po drugie: program musi zawierać opis działań przewidzianych do podjęcia wraz z uzasadnieniem, w jaki sposób mają one wyprowadzać wskazany obszar zdegradowany ze stanu kryzysowego.

A teraz – gminny program rewitalizacji (GPR)

- **Art. 14. 1.** Gminny program rewitalizacji przyjmuje, w drodze uchwały, rada gminy.

KOMENTARZ: uchwałę o przyjęciu GPR poprzedzają dwie inne uchwały: o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji (art. 8), oraz o przystąpieniu do sporządzenia gminnego programu rewitalizacji (art. 17). Pierwsza z nich jest aktem prawa miejscowego, druga – nie.

- 2. Gminny program rewitalizacji jest sporządzany dla obszaru rewitalizacji wyznaczonego w drodze uchwały, o której mowa w art. 8.

KOMENTARZ: Uwaga! Nie sporządza się GPR dla całego obszaru zdegradowanego! Pamiętajmy też, że możliwe są przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowane poza obszarem rewitalizacji (art. 15 ust 3)

- 3. W przypadku podziału obszaru rewitalizacji na podobszary, gminny program rewitalizacji jest opracowywany z podziałem na podobszary.

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. 1. Gminny program rewitalizacji zawiera w szczególności:

- 1) szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2, obejmującą analizę negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru;

KOMENTARZ: wiedzę o sporządzaniu diagnozy uzyskali już Państwo w poprzednim bloku tego szkolenia. Przypominamy, że:

- Diagnoza całej gminy, na podstawie której wyznaczyliśmy obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji, musi być załączona do wcześniejszej uchwały o wyznaczeniu tych obszarów.
- Natomiast do GPR wystarczy załączyć szczegółową diagnozę samego obszaru rewitalizacji.

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1. – *ciąg dalszy*:

- 2) opis powiązań gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych;

KOMENTARZ:

- należy zwrócić uwagę, że ustawa o rewitalizacji ustanawia nadrzędność GPR nad studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (art. 20). W przypadku gdy ustalenia GPR są niezgodne ze studium, przeprowadza się postępowanie w sprawie zmiany tego studium, w celu jego dostosowania do GPR. To samo dotyczy sprzecznych z zapisami GPR planów, które również aktualizuje się do zgodności z GPR.
- Bardzo ważne jest doprowadzenie do zgodności GPR z SRPS. Zalecanym rozwiązaniem jest gruntowna aktualizacja SRPS.

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1 – *ciąg dalszy*:

- 3) opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji;

KOMENTARZ: opis wizji powinien być szczegółowy na tyle, aby dawać jasną podstawę do wytyczenia wymienionych dalej w p 4) celów rewitalizacji i odpowiadających im kierunków działań. Zaleca się, aby wizja zawierała opis pożądanego stanu docelowego w czterech aspektach:

- **społecznym**, w tym wizję stanu włączenia społecznego,
- **gospodarczym**, w tym wizję aktywizacji gospodarczej obszaru,
- **przestrzenno-funkcjonalnym**, w tym wytyczne dla przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizowanych
- **techniczno-budowlanym**, w tym także wizję docelowego stanu gospodarki mieszkaniowej gminy w obszarze rewitalizowanym.

UWAGA: wizja może być sformułowana ideowo, językiem pożądanых wartości; język konkretów planistycznych pojawi się dopiero na poziomie celów i kierunków działania. Wobec tego wizja sama w sobie nie podlega wskaźnikowaniu; będzie ona ewaluowana pośrednio, poprzez ewaluację stopnia osiągnięcia celów wyznaczonych na jej podstawie.

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Poziom WARTOŚCI:

WIZJA

(Opis wyobrażonego, przyszłego stanu obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji i osiągnięciu jego celów)

Poziom KONKRETÓW

PLANISTYCZNYCH:

Struktura celów rewitalizacji

(zalecana struktura celów zostanie omówiona za chwilę)

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1 – *ciąg dalszy*:

- 4) cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1;

KOMENTARZ: Opis celów powinien odpowiadać wcześniej sformułowanej wizji, jednak musi być formułowany językiem konkretów planistycznych.

- Cele muszą być kwantyfikowane (wymierne) i wyposażone we wskaźniki ich osiągnięcia.
- Opis celów rewitalizacji powinien być na tyle skonkretyzowany, aby dawać jasną podstawę do wytyczenia *kierunków działań*, a następnie – poszczególnych *przedsięwzięć rewitalizacyjnych*.

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

c.d.

- System celów rewitalizacji musi być INTEGRALNY (spójny). Wobec tego nie można zadeklarować wiązki celów rozproszonych, nie powiązanych ze sobą i nie wchodzących w synergę.
- Wobec tego niezalecanym rozwiązaniem jest podporządkowywanie wizji grupy celów równorzędnych.
- Zalecanym rozwiązaniem jest stworzenie hierarchicznej struktury celów, na szczycie której jest zadeklarowany cel generalny – misja rewitalizacji. Misja – w odróżnieniu od wizji – jest włączona w system ewaluacji i podlega ocenie co do stopnia jej osiągnięcia, lub zbliżenia się do niej).

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Poziom WARTOŚCI: →

WIZJA

(wyobrażony stan przyszły,
po rewitalizacji)

MISJA REWITALIZACJI

Generalny cel procesu rewitalizacji, stanowiący
punkt odniesienia dla pozostałych celów, które
muszą przyczyniać się do jego osiągnięcia

Poziom
KONKRETÓW
PLANISTYCZNYCH: →

CEL 1

opis Celu 1

CEL 2

opis Celu 2

CEL 3

opis Celu 3

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1 – *ciąg dalszy*:

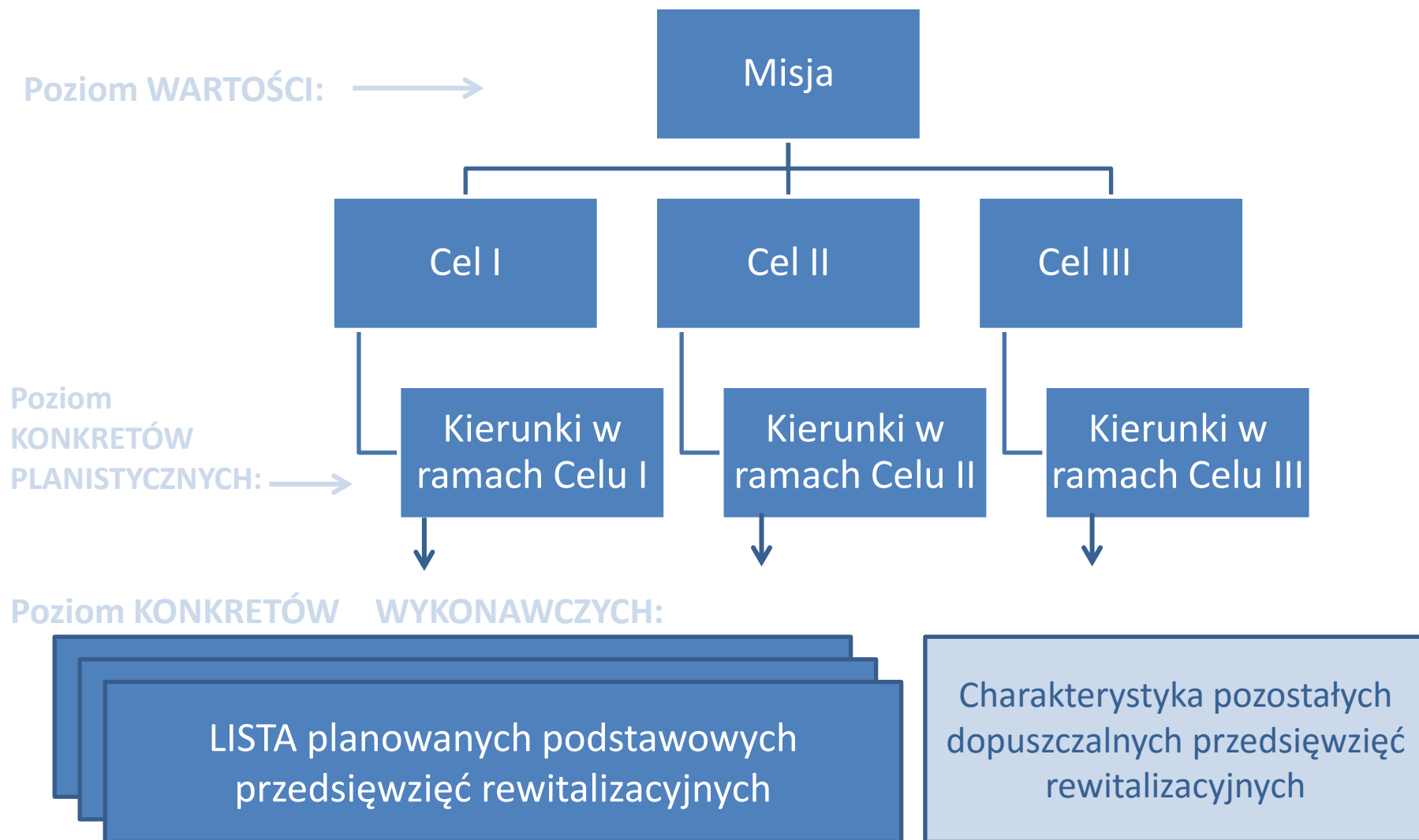
- 5) opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym, w tym:
 - a) listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wraz z ich opisami zawierającymi w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia: nazwę i wskazanie podmiotów je realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji, o ile dane te są możliwe do wskazania,
 - b) charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, realizujących kierunki działań, o których mowa w pkt 4;

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

KOMENTARZ:

- Warto zadbać, aby lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, o której mowa w p. 5a, zawierała nie tylko przedsięwzięcia inwestycyjne, ale także duże programy społeczno-aktywizacyjne i społeczno-gospodarcze, istotne przedsięwzięcia dotyczące organizacji przestrzeni itd.
- Przedsięwzięcia te – zarówno inwestycyjne, jak i społeczne czy gospodarcze – powinny zostać niezwłocznie wpisane do wieloletniej prognozy finansowej gminy, o której mowa w art. 226 ust. 3 ustawy o finansach publicznych.
- Charakterystyka, o której mowa w p. 5b musi być na tyle szczegółowa, aby zapewniać spójność rewitalizacji w przyszłości.

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Wewnętrzna logika gminnego programu rewitalizacji:

- REASUMUJĄC: w GPR musi być czytelna następująca logika:

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1 – *ciąg dalszy*:

6) mechanizmy integrowania działań, o których mowa w pkt 4, oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych;

KOMENTARZ:

- integrowanie działań jest niezwykle ważnym elementem programu rewitalizacji. NIE WOLNO traktować go jako mało znaczącego dodatku do samych działań. Odwrotnie: dobre zintegrowanie działań może być kluczowe dla powodzenia GPR.
- Integrowanie polega na takim połączeniu działań – koncepcyjnym, organizacyjnym, finansowym, harmonogramowym, promocyjnym – że każde z działań zwiększa swój własny potencjał czerpiąc z innych i zarazem zwiększa ich potencjały poprzez oddziaływanie na nie.
- Mówimy wówczas o **efekcie synergii** – wzmacniającego sprzężenia zwrotnego.

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1 – *ciąg dalszy*:

7) szacunkowe ramy finansowe gminnego programu rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych;

KOMENTARZ:

- Oszacowane finansowo powinny być przede wszystkim zaplanowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne (art. 15 ust 1, p. 5 lit. a);
- dla przedsięwzięć niemożliwych do precyzyjniejszego oszacowania na tym etapie można przyjąć jako wystarczające oszacowanie z dokładnością do 30% na podstawie kosztów przedsięwzięć podobnych.
- Można także założyć zaplanowaną rezerwę finansową na pozostałe przedsięwzięcia dopuszczalne (art. 15 ust 1, p. 5 lit. b) np. na dofinansowanie przedsięwzięć prywatnych, które mogą pojawić się w toku realizacji GPR).

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1 – *ciąg dalszy*:

8) opis struktury zarządzania realizacją gminnego programu rewitalizacji, wskazanie kosztów tego zarządzania wraz z ramowym harmonogramem realizacji programu;

KOMENTARZ: W strukturze zarządzania ważne są: harmonogram działań i struktura organizacyjna zapewniająca integralność;

- Ramowy harmonogram działań powinien być uzupełniony upoważnieniem dla Prezydenta/Burmistrza do wprowadzania zarządzeniami szczegółowych harmonogramów rocznych.
- Struktura zarządzania winna precyzyjnie definiować odpowiedzialność i być dostosowana do działania zintegrowanego – współpracy w poprzek struktury wydziałów.

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1 – *ciąg dalszy*:

9) system monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji;

KOMENTARZ:

- System ewaluacji procesu rewitalizacji musi rzetelnie oceniać powodzenie w osiągnięciu wszystkich założonych celów.
- Wobec tego często potrzebne jest sięgnięcie do diagnozy, jako *ewaluacji ex ante*, z którą będziemy porównywali uzyskiwany postęp w drodze do osiągnięcia celów.
- Z kolei system monitoringu musi być zdolny do wczesnego wychwytywania sygnałów ostrzegawczych: zarządzamy tu sytuacją kryzysową!

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1 – *ciąg dalszy*:

10) określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322);

KOMENTARZ: Chodzi o „wieloletnie programy gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy” (p 1 tego przepisu) oraz o „zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, w tym zasady i kryteria wynajmowania lokali, których najem jest związany ze stosunkiem pracy, jeżeli w mieszkaniowym zasobie gminy wydzielono lokale przeznaczone na ten cel” (p. 2)

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1 – *ciąg dalszy*:

11) określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7 ust. 3;

KOMENTARZ: Chodzi o „Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji”;

- Komitet może być powołany wcześniej i w takim przypadku w uchwale o zasadach jego powoływania i działania chwili uchwalania GPR już obowiązuje, ale też może być powołany dopiero po uchwaleniu GPR.
- W drugim przypadku w GPR mogą być zaproponowane ramowe zasady powoływania i działa Komitetu.

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1 – *ciąg dalszy*:

12) wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, o której mowa w art. 25, wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania;

KOMENTARZ:

- w GPR stwierdza się tylko, czy Specjalna Strefa Rewitalizacji ma być utworzona, czy też nie.
- Jednak samo jej utworzenie musi być dokonane odrębną uchwałą, która jest aktem prawa miejscowego.
- Dokładniej Specjalna Strefa Rewitalizacji będzie omówiona w dalszym ciągu prezentacji.

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1 – *ciąg dalszy*:

- 13) wskazanie sposobu realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym:
 - a) wskazanie zakresu niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
 - b) wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany,
 - c) w przypadku wskazania konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – wskazanie granic obszarów, dla których plan ten będzie procedowany łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także wytyczne w zakresie ustaleń tego planu;

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

KOMENTARZ:

- GPR jest potężnym narzędziem przywracania ładu przestrzennego w tych gminach, w których w poprzednich latach ład ten naruszono decyzjami doraźnymi i wycinkowymi, kosztem całościowej, spójnej wizji przestrzennej obszaru rewitalizacji.
- Należy bardzo starannie przygotować decyzje przestrzenne w ramach GPR, zdając sobie sprawę z ich stanowiącego charakteru.
- Szczególnie starannie należy rozważyć ewentualną przydatność zastosowania miejscowego planu rewitalizacji – nowego narzędzia planistycznego, które ustawa o rewitalizacji wprowadza jako zmianę ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (dodając tam nowy art. 37f).

Co zawiera gminny program rewitalizacji?

Art. 15. ust 1 – *ciąg dalszy*:

14) załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji sporządzony na mapie w skali co najmniej 1:5000 opracowanej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne;

KOMENTARZ:

- Mapę należy sporządzić z taką szczegółowością, aby stanowiła ona jasną i jednoznaczną podstawę do ewentualnych zmian w studium i planach miejscowych.

GPR krok po kroku...

- Po pierwsze – sporządzamy **diagnozę** gminy, a więc kolejno:
 - Ustalamy obszar koncentracji negatywnych zjawisk społecznych,
 - Sprawdzamy gdzie na ten obszar nakłada się co najmniej jedno z negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust 1 p. 1-4; w ten sposób wyznacza się obszar zdegradowany;
 - Szczególna koncentracja zdiagnozowanych zjawisk lub istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego są odstawą wyznaczenia na jego całości lub części obszaru rewitalizacji.
- Diagnoza trafia do konsultacji społecznej jako załącznik do projektu uchwały *o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji*. Konsultacje trwają minimum 30 dni.
- Rada – uwzględniając wyniki konsultacji – uchwała oba obszary. Uchwała taka jest aktem prawa miejscowego.
Co dalej?

GPR krok po kroku...

- Po uprawomocnieniu się uchwały Rada może na wniosek wójta, burmistrza albo prezydenta miasta podjąć uchwałę o przystąpieniu do sporządzania gminnego programu rewitalizacji (uchwała ta jest aktem kierownictwa wewnętrznego i nie stanowi aktu prawa miejscowego, a więc nabiera mocy z chwilą podjęcia)
- Projekt GPR przygotowuje wójt, burmistrz albo prezydent miasta i skierowuje go do konsultacji społecznych oraz uzgodnień z podmiotami wskazanymi w ustawie.
 - Konsultacje GPR trwają nie krócej, niż 30 dni i muszą być ogłoszone co najmniej na tydzień przed ich rozpoczęciem.
 - Wyniki konsultacji i uzgodnień wprowadza się do projektu GPR.

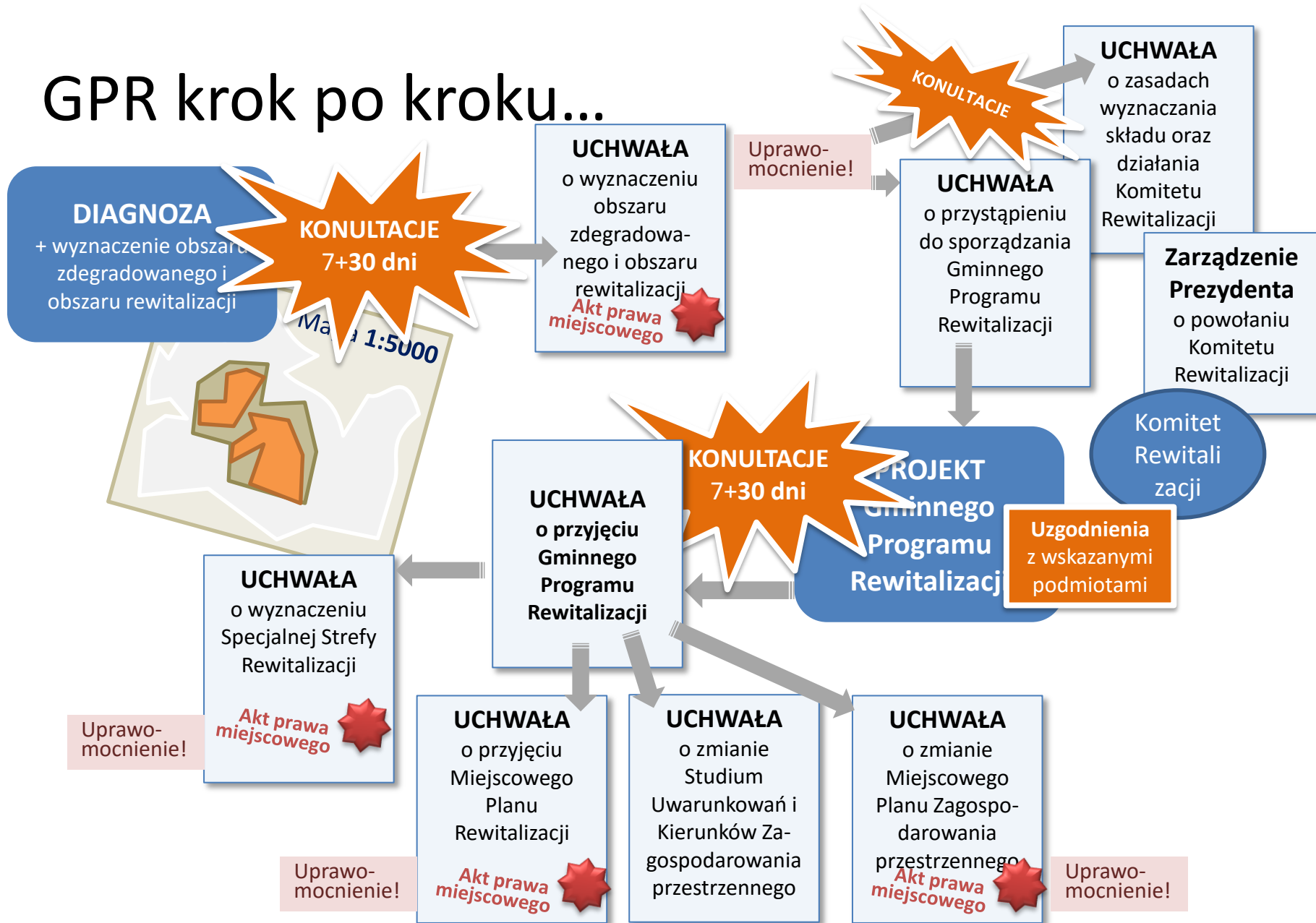
GPR krok po kroku...

- Na tym samym etapie może zostać powołany Komitet Rewitalizacji – ciało konsultacyjne doradcze wójta, burmistrza albo prezydenta miasta
 - Zasady wyznaczania składu oraz działania Komitetu Rewitalizacji określa w drodze uchwały rada gminy.
 - Podjęcie uchwały jest poprzedzone konsultacjami społecznymi.
 - Uchwała ta nie stanowi aktu prawa miejscowego.
 - Uchwała, o której mowa, może być też podjęta po uchwaleniu GPR, w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące, licząc od dnia jego uchwalenia.
 - Wójt, burmistrz albo prezydent miasta niezwłocznie po podjęciu przez radę gminy uchwały, o której mowa, powołuje, w drodze zarządzenia, Komitet Rewitalizacji.

GPR krok po kroku...

- Projekt Gminnego Programu Rewitalizacji z wprowadzonymi zmianami wynikającymi z konsultacji społecznych i uzgodnień a także uwag Komitetu Rewitalizacji – o ile został powołany – trafia do rady gminy, która uchwała go.
 - Uchwała o przyjęciu GPR nie jest aktem prawa miejscowego.
 - W GPR może być zapisany zamiar utworzenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji oraz/lub Miejscowego Planu Rewitalizacji.
- Odrębną uchwałą Rada tworzy Strefę i/lub przyjmuje miejscowy plan rewitalizacji; obie te uchwały są aktami prawa miejscowego.
- GPR może pociągnąć za sobą konieczność zmiany studium i/lub planów miejscowych.
 - Uchwała o zmianie studium nie jest aktem prawa miejscowego;
 - Uchwała o zmianie planu jest aktem prawa miejscowego.

GPR krok po kroku...

Specjalna Strefa Rewitalizacji

– zestaw narzędzi do wdrażania GPR

Art. 27- 36

- cel publiczny – rozwój społecznego budownictwa mieszkaniowego,
- ułatwienie przekwaterowań na czas niezbędnych remontów,
- zakaz wydawania decyzji o warunkach zabudowy,
- miejscowy plan rewitalizacji,
- brak obowiązku depozytu w przypadku wywłaszczenia nieruchomości o nieustalonym stanie prawnym na cel publiczny,
- dopuszczenie świadczenia pieniężnego w przypadku roszczeń o zwrot nieruchomości,
- dotacja w wysokości nieprzekraczającej 50% nakładów koniecznych na wykonanie robót budowlanych polegających na remoncie lub przebudowie lub prac konserwatorskich i prac restauratorskich.
- preferencje w zamówieniach publicznych (aktywizacja osób mających miejsce zamieszkania na obszarze SSR).

Specjalna Strefa Rewitalizacji – ważna decyzja przy wdrażaniu GPR

Art. 25-26

- Moment i kolejność tworzenia SSR należy przewidzieć w GPR.
- Uchwała stanowiąca SSR to akt prawa miejscowego.
- SSR ustanawia się na nie więcej niż 10 lat bez możliwości przedłużenia.

KOMENTARZ: Analizy przeprowadzone na etapie sporządzania GPR powinny odpowiedzieć na pytanie, czy SSR jest w gminie potrzebna. Decyzja o powołaniu SSR wymaga sprawnych działań, aby potencjał narzędzi dopuszczonych w SSR został wykorzystany. Jeśli nie ma wystarczających danych o korzyściach z utworzenia SSR dla obszaru, lepiej nie podejmować z góry takiej decyzji.

Partycypacja społeczna w rewitalizacji

Podstawy wiedzy o partycypacji społecznej

Proponowana DEFINICJA:

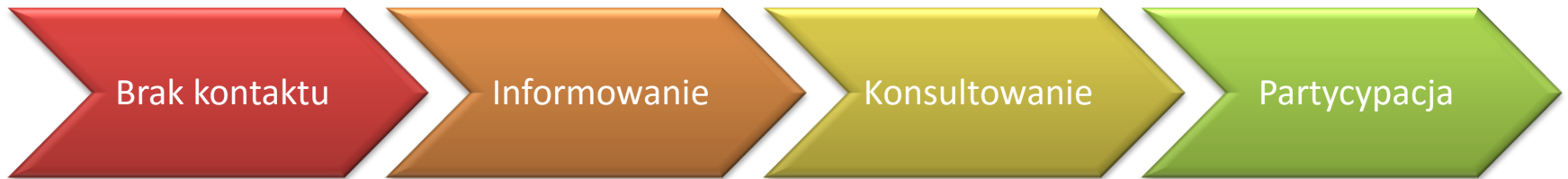
Partycypacja społeczna to udział jednostek, grup i całych społeczności lokalnych w podejmowaniu decyzji publicznych w sprawach ich dotyczących.

Podstawy wiedzy o partycypacji społecznej

- Doświadczenia wielu krajów pokazują, że warunkiem dobrego rządzenia jest udział obywateli w podejmowaniu publicznych decyzji , świadome i aktywne uczestnictwo mieszkańców we współdecydowaniu o sprawach ich gminy czy dzielnicy.
- Efektywna i skuteczna partycypacja wymaga jednak uruchomienia szczególnego procesu, w którym społeczność lokalna jest nie tylko adresatem, lecz także współtwórcą wypracowywanych rozwiązań.
- Współdecydowanie sprawdza się bowiem jedynie w społeczności, która rozumie sens działania na rzecz dobra wspólnego chce brać w nim udział. Chodzi więc także o rozwijanie kompetencji obywatelskich wśród mieszkańców, bez czego partycypacja może być pozorna, fasadowa.

Podstawy wiedzy o partycypacji społecznej

- Drabina partycypacji:

Podstawy wiedzy o partycypacji społecznej

Brak kontaktu

- Brak kontaktu władzy z mieszkańcami jest dziś nie tylko formą sprawowania władzy skrajnie złą, ale też – niezgodną z prawem. Wiele przepisów prawa nakłada na władze **OBOWIĄZEK** utrzymywania kontaktu z mieszkańcami co najmniej na poziomie udostępniania im informacji publicznej.

Informowanie

- **Informowanie** to najprostsza forma uczestnictwa, angażująca obywateli w najmniejszym stopniu. Działania władz sprowadzają się do poinformowania obywateli o decyzjach ich dotyczących. Nie ma tutaj miejsca na jakikolwiek aktywny wpływ ludzi na kształt podejmowanych przez władzę działań, sprowadza ich jedynie do roli biernych odbiorców.

Konsultacje

- **Konsultowanie** jest kolejnym „stopniem” na drabinie partycypacyjnej ze względu na zwiększony udział obywateli w prowadzonych działaniach. Poza poinformowaniem, władza daje obywatelom możliwość wypowiedzenia się na temat planowanych działań. Osoby uczestniczące w konsultacjach występują niejako w roli „doradców”, których pyta się o zdanie i opinie w konkretnej sprawie. Głosy obywateli są więc rozważane, choć nie ma gwarancji, że zostaną wzięte pod uwagę. Obecnie, ze względu między innymi na regulacje prawne, jest to jedna z najpopularniejszych form partycypacji obywatelskiej w Polsce.

Partycypacja

- **Współdecydowanie** jest najwyższym stopniem partycypacji obywatelskiej ze względu na pełne partnerstwo pomiędzy władzą a obywatelami polegające na przekazaniu obywatelom części kompetencji (ale i tym samym odpowiedzialności) dotyczących podejmowanych działań i decyzji. Poniekąd to wprowadzenie przez władzę w życie prostego (choć bardzo trudnego w rzeczywistości) założenia, że „ludzie wiedzą lepiej, czego im potrzeba”. Tym samym obywatele mają realny wpływ na planowane, dotyczące ich (bezpośrednio lub pośrednio) działania.

Partycypacja to nie tylko konsultacje społeczne

- Istnieje wiele różnych form, które mogą angażować mieszkańców w proces podejmowania decyzji. To m.in.
 - Spacery badawcze
 - Mobilne punkty konsultacyjne
 - Stały punkt konsultacyjno-informacyjny
 - Wizyty w podwórkach lub mikro-festyny sąsiedzkie
 - Wywiady (badania jakościowe)
 - Sondy, ankiety (badania ilościowe)
 - Pula środków, o której decydują sami mieszkańcy (jak budżet partycypacyjny)
 - Możliwość zgłoszenia własnych zadań przy wkładzie koncepcyjnym lub niematerialnym (inicjatywa lokalna)
 - Debaty

Informacja w partycypacji

- Podjęcie decyzji musi poprzedzać informacja na temat planowanych działań
- Jak informujemy?
 - **Rzetelnie** (plusy i minusy proponowanych rozwiązań)
 - **Powszechnie** (media dostosowane do odbiorców, najlepiej różnorodne: plakaty na klatkach, internet, radio, bezpłatna gazeta, „poczta pantoflowa”)
 - **W odpowiednim czasie** (informacja musi być podana odpowiednio wcześniej)
 - W formie dostosowanej **do kompetencji odbiorców** (prosty język, jasnopis.pl)

Partycypacja w ustawie o rewitalizacji: art. 5, 6 i 7

Należy zwrócić uwagę, że partycypacji społecznej jest poświęcony odrębny rozdział ustawy, umieszczony zaraz po przepisach ogólnych.

W czym i jak partycypują interesariusze?

- **Art. 5. 1.** Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji, o którym mowa w art. 7.

KOMENTARZ: Partycypacja dotyczy wszystkich etapów procesu rewitalizacji: przygotowania GPR, realizowania go i ewaluowania. Szczególnymi formami partycypacji są: udział interesariuszy w konsultacjach i Komitecie Rewitalizacji.

Interesariusze w rewitalizacji

- **Art.2.2. Interesariuszami rewitalizacji, zwanymi dalej „interesariuszami”, są w szczególności:**
 1. mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczysti nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
 2. mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
 3. podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
 4. podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
 5. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
 6. organy władzy publicznej;
 7. podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Partycypacja w ustawie o rewitalizacji:

art. 5, 6 i 7

Ust. 2. Przygotowanie, prowadzenie i ocena rewitalizacji, o których mowa w ust. 1, polegają w szczególności na:

- 1) poznaniu **potrzeb i oczekiwań** interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- 2) prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań **edukacyjnych i informacyjnych** o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- 3) inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu **dialogu** między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- 4) zapewnieniu **udziału** interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
- 5) **wspieraniu inicjatyw** zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- 6) zapewnieniu **w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny** rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Partycypacja w ustawie o rewitalizacji: art. 5, 6 i 7

Ust. 3. W toku przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji dąży się, aby działania, o których mowa w ust. 2, skutkowały wypowiedzeniem się przez **wszystkich** interesariuszy, o których mowa w art. 2 ust. 2 pkt 1, oraz **wszystkich** interesariuszy prowadzących na obszarze rewitalizacji działalność, o której mowa w art. 2 ust. 2 pkt 3 i 4.

KOMENTARZ: Przepis ten należy odczytywać jako wymóg zadbania o **szerokie uczestnictwo w dialogu**. Nie wystarczy samo „zapewnienie możliwości zabrania głosu” (dostępu do dialogu); władza gminna musi dążyć do faktycznego uczestnictwa mieszkańców w dialogu. Samo zapewnienie dostępu nie spełnia wymogów dobrego procesu partycypacyjnego.

Partycypacja w ustawie o rewitalizacji: art. 5, 6 i 7

- **Art. 6. 1.** Konsultacje społeczne prowadzi wójt, burmistrz albo prezydent miasta.
- 2. O rozpoczęciu konsultacji społecznych oraz formach, w jakich będą prowadzone, powiadamia się nie później niż w terminie 7 dni przed dniem ich przeprowadzenia, w sposób zapewniający udział w nich możliwie szerokiego grona interesariuszy, co najmniej poprzez obwieszczenie, ogłoszenie w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie oraz ogłoszenie na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej.
- **KOMENTARZ:** Przepis definiuje **minimalny zakres konsultacji**. Ważne jest ogłoszenie ich na tydzień przed rozpoczęciem.

Partycypacja w ustawie o rewitalizacji: art. 5, 6 i 7

- 3. Formami konsultacji społecznych są:
 - 1) zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub formularzy zamieszczonych na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej;
 - 2) spotkania, debaty, warsztaty, spacer studyjny, ankiety, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich lub zbieranie uwag ustnych.
- 4. Konsultacje społeczne prowadzi się z wykorzystaniem formy, o której mowa w ust. 3 pkt 1, oraz co najmniej dwóch form, o których mowa w ust. 3 pkt 2.
- **KOMENTARZ: Przepis definiuje formy konsultacji.** Obowiązkowe jest zbieranie uwag (ust 3 p 1) oraz co najmniej dwie z ośmiu form wymienionych w ust 3 p 2.

Partycypacja w ustawie o rewitalizacji: art. 5, 6 i 7

- **5.** Termin wyznaczony na składanie uwag nie może być krótszy niż 30 dni, licząc od dnia powiadomienia, o którym mowa w ust. 2.
- **6.** Konsultacje społeczne prowadzi się w sposób ułatwiający zrozumienie prezentowanych treści i odniesienie się do nich, a w przypadku gdy jest to uzasadnione specyfiką konsultowanych treści, z użyciem wizualizacji oraz sporządzonych w języku niespecjalistycznym skrótów i zestawień informacji zawartych w dokumentach poddawanych konsultacjom.

KOMENTARZ: Konsultacje nie mogą być krótsze, niż 30 dni i powinny być prowadzone w niewykluczającej formie: językiem niespecjalistycznym, z wykorzystaniem streszczeń i wizualizacji.

Partycypacja w ustawie o rewitalizacji: art. 5, 6 i 7

- 7. Niezwłocznie po zakończeniu każdej z form konsultacji społecznych opracowuje się informację podsumowującą jej przebieg, zawierającą dane o miejscu i czasie jej przeprowadzenia i omówienie jej przebiegu, a w przypadku formy, o której mowa w ust. 3 pkt 1 – również **wszystkie uwagi wraz z odniesieniem się do nich**.

KOMENTARZ: ostatnie zdanie tego przepisu sprawia, że procedura konsultacji staje się dużo bardziej czasochłonna; opracowanie i pisemne odniesienie się do wszystkich uwag złożonych przez interesariuszy podczas miesiąca konsultacji **może zająć tygodnie. Taki czas należy przewidzieć w planowanym kalendarium przygotowywania rewitalizacji** po każdych konsultacjach społecznych (a więc – co najmniej 3 razy).

Partycypacja w ustawie o rewitalizacji: art. 5, 6 i 7

- 8. Projekty dokumentów poddawanych konsultacjom społecznym, a także projekty dokumentów uwzględniające zmiany wprowadzone w wyniku konsultacji społecznych oraz informacje, o których mowa w ust. 7, ogłasza się na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej oraz, na żądanie osób zainteresowanych, udostępnia się w siedzibie urzędu gminy.

KOMENTARZ: intencją ustawodawcy jest, aby gmina udostępniła konsultowane dokumenty w formie przed i po konsultacjach, aby mieszkańcy mogli śledzić swój wpływ na kształt tych dokumentów.

- 9. Zamieszczenie na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej informacji, o których mowa w ust. 7, dotyczących wszystkich przeprowadzonych form konsultacji społecznych kończy te konsultacje.

Partycypacja w ustawie o rewitalizacji: art. 5, 6 i 7

- 10. Po wyznaczeniu obszaru rewitalizacji konsultacje społeczne w formach, o których mowa w ust. 3 pkt 2, **prowadzi się na tym obszarze** lub, jeżeli nie jest to możliwe, w jego najbliższym sąsiedztwie.

KOMENTARZ: z przepisu wynika pośrednio, że z kolei przed wyznaczeniem obszaru rewitalizacji konsultacje prowadzi się na terenie całej gminy.

W uzasadnionych przypadkach warto rozważyć rozszerzenie na całą gminę także niektórych części konsultacji po wyznaczeniu obszaru rewitalizacji.

PRZYKŁAD: *na kształt przestrzeni publicznych w centrum miasta powinni mieć wpływ nie tylko interesariusze z bezpośredniego sąsiedztwa, ale także mieszkańcy całego miasta.*

Dziękuję za uwagę!